

Vårdhygien Skåne

Godkänt datum 2025-02-26
 Godkänd av Medicinskt sakkunnig
 Version 4.0

Legionella

Riktlinjer för öppen och sluten vård

Legionella kan orsaka en allvarlig form av lunginflammation och är anmälnings- och smittspårningspliktig enligt Smittskyddslagen. Personer smittas genom inandning av vatten i aerosolform kontaminerat med legionellabakterier, till exempel vid duschning.

Inkubationstiden är 2–10 dygn, vanligast 5–6 dygn.

I detta dokument beskrivs åtgärder för att förhindra tillväxt av legionella i vattensystem och därmed skydda patienter från sjukdom. Dokumentet innehåller även smittförebyggande åtgärder vid förekomst av legionella i vattensystem.

Åtgärder i patientnära arbete

Inhalation/nebulisering	Läkemedelsbehållaren diskas i diskdesinfektor efter varje användningstillfälle. Det är viktigt att läkemedelsbehållaren blir torr efter desinfektion. Alternativt kan nebulisator av engångstyp användas. Sköljning i kranvatten ska inte förekomma.
Befuktning av andningsvägar	Använd alltid sterilt vatten, till exempel vid syrgasbehandling, läkemedelsinhalation.
Legionellafilter	Vid förekomst av legionella i vattenprov görs en bedömning om legionellafilter bör monteras på duschhandtag så att duschar fortsatt kan användas. Vid vård av patienter med aspirationsrisk kan legionellafilter övervägas på kran där dricksvatten hämtas. Oavsett resultat på vattenprov är det lämpligt med legionellafilter på duschhandtag och kran där dricksvatten hämtas vid vård av patienter med gravt nedsatt immunförsvar.
Ventrikel/Nutritionssond	Sond spolras med sterilt vatten på grund av risk för aspiration hos intuberade patienter.

Förebyggande åtgärder för verksamheten avseende vattensystem

<p>Spolrutiner</p>	<p>Duschslangar och kranar som inte används regelbundet skall genomspolas minst 1 gång/vecka.</p> <p>När en vårdenheter öppnar efter att ha varit stängd, till exempel efter semesterstängning eller renovering, ska samtliga kranar spolas igenom innan de tas i bruk.</p> <p>Vid genomspolning ska både varm och kallvatten spolas i minst 2 minuter vardera.</p> <p>Spol- och diskdesinfektorer som inte används regelbundet skall köras minst en gång per vecka med standardprogram för att undvika stillastående vatten.</p>
<p>Duschslangar/munstycken</p>	<p>Ljustät duschslang med självtömningsfunktion bör användas. Om självtömningsfunktion saknas ska duschslangar hängas så att de töms mellan användningarna.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> </div> <p style="text-align: center;"><i>Korrekt upphängning</i> <i>Avrinningsnippel för självtömning</i> <i>Felaktig upphängning</i></p> <p>Duschmunstycken bör vara i utförande som minimerar aerosoler.</p> <p>Duschmunstycken och duschslangar bör bytas regelbundet. Vid vård av patienter med kraftigt nedsatt immunförsvar rekommenderas byte årligen.</p> <p>Duschar med självstängande handdusch utgör en risk för tillväxt av legionella. Dessa bör därför inte förekomma i vårdmiljö. Självstängande duschar med automatisk tömning kan vara ett alternativ.</p>
<p>Portabla kylaggregat</p>	<p>Installation av portabla kylaggregat ska ske genom Regionfastigheter eller verksamhetens fastighetsförvaltare. Undvik om möjligt modell med uppsamling av kondensvatten, för att minska risken för tillväxt av legionella.</p>
<p>Luftfuktare/bubbelbad</p>	<p>Luftfuktare och bubbelbad skapar vattenaerosol och är inte lämplig i vårdmiljö.</p>
<p>Vattenautomat/ismaskin</p>	<p>Rekommenderas inte eftersom tillväxt av bland annat legionella kan förekomma i maskinerna.</p> <p>Is kan beredas i ispåsar från färsktappat kranvatten.</p>

Vattentemperaturer	Vid misstanke om felaktiga varm- eller kallvatten temperaturer ska alltid fastighetsansvarig kontaktas. Detsamma gäller om vattentrycket upplevs vara för lågt.
Kontroll av legionellaförekomst	På sjukhus utför fastighetsansvarig årlig provtagning för legionella på bestämda provtagningsställen i vattensystem. Positiva odlingsfynd tolkas i samråd med Vårdhygien

Ansvarsfördelning i det förebyggande och utredande arbetet.

Verksamhetsutövare/ Fastighetsansvarig	<p>Verksamhetsutövare/fastighetsansvarig ansvarar för att verksamheten bedrivs så att risk för människors hälsa inte uppkommer. Fastighetsansvarig bör genomföra en systematisk riskbedömning för att få kunskap om sitt system och vidta åtgärder för att minska risken för att legionella tillväxer, vilket även inkluderar egenkontroll. Detta är extra viktigt i verksamheter där det kan finnas känsliga personer, exempelvis på sjukhus och äldreboende.</p> <p>Det är viktigt med en tydlig ansvarsfördelning mellan verksamhetsutövare och fastighetsansvarig avseende vem som har ansvar över de olika delarna i det förebyggande arbetet.</p> <p>Åtgärder för att förebygga legionella Tillsynsvägledning om hygien och objektburen smitta – Förebyggande hälsoskyddstillsyn — Folkhälsomyndigheten (folkhsomyndigheten.se)</p>
Smittskydd Skåne /Vårdhygien	<p>Smittskydd Skåne och Vårdhygien Skåne samverkar tillsammans med verksamheten, Miljönämnden och fastighetsansvarig kring smittspårning vid patientfall av legionärsjuka.</p> <p>I det förebyggande arbetet informeras Vårdhygien Skåne kring eventuellt förhöjda värden av legionella i vatten av fastighetsansvarig, samt ger rekommendationer på lämpliga åtgärder.</p>
Miljö- och hälsoskyddsnämnd	<p>Vid misstänkt eller konstaterad smitta är miljönämnden skyldig att undanröja smittkällan. Om legionella påvisas i miljöprover är det kommunens miljönämnd som, med stöd av miljöbalken ansvarar för att åtgärder vidtas för att förhindra smittspridning. Miljönämnden kan till exempel besluta om och ge föreläggande till en fastighetsägare att vidta åtgärder för att förhindra att legionella kan spridas.</p> <p>Miljöbalken 9 kap. 15 §</p>

Fakta och sjukdomsinformation om Legionella

Legionellaceae består av många underarter där *Legionella pneumophila* står för 80–90% av infektionerna hos människa och kan orsaka en allvarlig form av lunginflammation.

Legionella är en anmälnings och smittspårningspliktig sjukdom enligt Smittskyddslagen (2004:168) samt objektburen smitta enligt Miljöbalken (1998:808). I samband med utredning krävs mikrobiologisk provtagning och uppföljning av åtgärder.

Smittväg

Den vanligaste smittvägen är inandning av vatten i aerosolform kontaminerat av legionella, exempelvis vid duschning. Patienter kan även smittas vid nedsatt hostreflex i luftvägarna genom aspiration bland annat i samband med andningsterapi såsom till exempel inhalation och vid operativa ingrepp. Patienter som inte har någon aspirationsrisk kan dricka kranvatten. Smitta från person till person förekommer inte.

Inkubationstid

2–10 dygn, vanligast 5–6 dygn.

Symtom

Legionärsjuka yttrar sig med hög feber, frossa, huvudvärk och muskelsmärter åtföljd av torrhosta, andningssvårigheter och lungsymtom.

Nedsatt immunförsvar, rökvanor och ålder har betydelse för risken att utveckla sjukdomen.

Pontiacfeber är en lindrigare variant som ger influensaliknande symptom med ledvärk.

Vid sjukdomsfall av legionella

Tillämpa [Vårdhygien Skånes grundläggande vårdhygieniska rutiner](#).

Patienter med legionella kan samvårdas med andra patienter.

Legionella är en smittspårningspliktig sjukdom. Om patienten har vistats i sjukvårdsinrättning inom inkubationstiden kan smittspårning i vårdmiljö bli aktuellt. Vårdhygien, Smittskydd, miljöinspektör samt verksamhetsutövare och fastighetsansvarig samverkar kring smittspårning. Provtagning av vatten sker i samråd med fastighetsägare.

Förekomst av legionella i miljö- och vattensystem

Legionella är vanligt förekommande i jord och i vattenansamlingar.

I det allmänna kommunala vattenledningssystemet är förekomsten av legionella liten men bakterien kan växa till i stillastående vatten. Legionella gynnas av biofilm och växer bäst vid temperaturer mellan 20-48°C. Om vattentemperaturen är mer än 50°C dör bakterien efter några timmar, är temperaturen över 70°C så dör bakterien på mindre än 1 minut.

Enligt Boverkets Byggregler (BFS 2011:6) måste alla installationer för kall- och varmvatten konstrueras så att legionellabakterier och andra mikroorganismer inte kan föröka sig.

Blindledningar och stillastående vatten ska undvikas. Tappställen som inte används bör tas bort och ledningar pluggas vid stamledningen.

För mer information se:

Vårdhandboken: [Legionella, förebyggande åtgärder.](#)

Folkhälsomyndigheten: [Legionella i miljön – en kunskapssammanställning om hantering av smittrisker](#)

Svensk förening för Vårdhygien: [Bygghälsa och Vårdhygien \(BOV\)](#)